

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تدبر در قرآن

سوره مبارکه تین

استاد ضرابی بهمن ۱۳۹۹

جلسه دوم ۹۹/۱۱/۲۹

آیات شریفه : «وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ (۱) وَطُورِ سِينِينَ (۲) وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ (۳) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ (۴) - سوگند به انجیر و زیتون (۱) و طور سینا (۲) و این شهر امن [و امان] (۳) [که] براستی انسان را در نیکوترین اعتدال آفریدیم (۴)»

عنوان: نقش غذا در تعیین سرنوشت

« وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ »: اینکه موضوع خوراکی‌ها و محیط‌های مقدس در رابطه با خلقت انسان مطرح گردیده است متوجه می‌شویم که خداوند متعال ما را به عناصر اصلی سازنده هویت و شخصیت انسان توجه می‌دهد و آن عناصر، تغذیه پاک و فضاهای معنوی محیط زندگی برای قرار گرفتن در مسیر تربیت الهی است. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ - (بقره/۱۷۲)» این آیه نیز دستور می‌دهد که از غذاهای پاک و پاکیزه و حلال‌ها و قابل خوردنی‌ها استفاده کنید و شکر نعمت‌های خدا را به‌جای آورید «يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ - ای مردم! از آنچه خدا در روی زمین از حلال‌ها و پاکیزه‌ها آفریده، بخورید و از گام‌های (آثار و نشانه‌ها) شیطان پیروی نکنید» (بقره/۱۶۸)

ما مصیبت زدگانی که پی رزق حلال در به در از وطنی راهی غربت شده ایم

از جمله گامهای شیطان کارهایی است که اسرائیلی‌ها و هم‌پیمانانشان انجام می‌دهند تصرف خائنانه در غذاها، خراب کردن مواد غذایی مردم و آلوده کردن آن‌ها، مواد خوب و بد را مخلوط کردن و نیز آنچه در ممالک مسلمان بر ضد احکام و تعالیم اسلام انجام می‌شود مانند: گران فروشی، احتکار، کم فروشی و ظلم و ستم بر مردم. «كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحِلِّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى - از غذاهای پاکیزه که روزیتان کردیم بخورید و در آن طغیان نکنید و از حد و اندازه تجاوز ننمایید (حلال آن را به حرام مبدل نکنید سپاس‌گزار باشید و اسراف و زیاده‌روی نکنید) که غضب و خشم من بر شما فرود می‌آید و غضب و خشم من بر هر که فرود آید محققاً هلاک و تباہ می‌شود» (طه/۸۱)

امام جعفر صادق (علیه السلام) : «كَسَبُ الْحَرَامِ يَبِينُ فِي الذَّرِيَّةِ. اثر درآمد حرام و نامشروع، در نسل و اولاد ظاهر می‌شود.» (وسائل، ج ۱۲، ص ۵۳)

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم): «مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالاً فِي عَفَافٍ كَانَ فِي دَرَجَةِ الشُّهَدَاءِ - کسی که دنیای خود را با عفت نفس و از راه حلال تأمین می‌کند مقام و منزلت شهیدان را خواهد داشت.» (المحجة البيضاء، ج ۳، ص ۲۰۳)

« امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «ضِيَاءُ الْقَلْبِ مِنْ أَكْلِ الْحَلَالِ - صفا و نورانیت قلب، نتیجه لقمه حلال است» (مواعظ عددیه، ص ۲۳)

ای خواهی رزق وافر خُلق نیکو اختیار تا شود رزقت فزون و رزق آید بی شمار

و این گذشته از خواص دارویی انجیر و زیتون است: امام رضا (علیه السلام) از پدرانش نقل نموده که پیغمبر (صلوات الله علیه و آله) فرمود «عَلَيْكُمْ بِالزَّيْتِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمِرَّةَ وَ يَذْهَبُ الْبَلْعَمَ وَ يَشُدُّ الْعَصَبَ وَ يَذْهَبُ بِالضَّنَى وَ يَحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ يَطِيبُ النَّفْسَ وَ يَذْهَبُ بِالْغَمِّ زَيْتُون را داشته باشید ، چون آن سره (زهره) را می شکافد ، بلغم را می برد ، پی ها را محکم می نماید ، اخلاق را خوب می کند ،

نفس را پاک می گرداند و غم را می برد . «(وسائل الشیعه ج ۱۷ ، ص ۱۳۳ ، ح ۱) و درباره انجیر فرمودند: «وَلَا يُحْتَاجُ مَعَهُ إِلَى دَوَاءٍ - با وجود انجیر، دیگر شما احتیاجی به دارو ندارید.» (صحیفه الرضا . ص ۲۸ - عیون الاخبار . ج ۲ . ص ۳۵)

عنوان: اهمیت غذای روح

امام حسن مجتبی (علیه السلام) درباره اهمیت غذای روح نسبت به غذای جسم، چنین فرمود: «عَجِبْتُ لِمَنْ يَتَفَكَّرُ فِي مَأْكُولِهِ كَيْفَ لَا يَتَفَكَّرُ فِي مَعْقُولِهِ، فَيُجَنَّبُ بَطْنُهُ مَا يُؤْذِيهِ، وَيُودِعُ صَدْرَهُ مَا يُرْدِيهِ - در شگفتم از کسی که درباره خوراکیهای خود اندیشه و تأمل می کند و لیکن درباره نیازمندیهای فکری و عقلی اش تأمل نمی کند، پرهیز می کند از آنچه معده اش را اذیت می نماید و سینه و قلب خود را از پست ترین چیزها پر می کند.» (بحار، ج ۱، ص ۲۱۸)

طاعت حق در نماز است و دعا روزه و حج و زکات، رزق حلال

به راستی چگونه است که انسان معمولاً در مورد غذای جسمانی حاضر نمی شود در تاریکی و ظلمت که نمی بیند چه می خورد دست به غذا ببرد، یا حاضر نیست با چشمان بسته غذا بخورد و یا اگر احتمال دهد غذا آلوده و مسموم است دست به آن غذا نمی زند و یا اینکه ده ها نکته بهداشتی را مقید است رعایت کند اما در خوراک روح خود جهل و تاریکی را تحمل می کند و با چشم بسته، هر فکر نامعلوم و غیر محققانه ای را در درون جان خود می ریزد ، مانند شایعات سخنان ناپسند اطرافیان، نشریات و مجلات و کتاب ها، فیلم هایی که بدآموزی دارند ، تبلیغات فرهنگ های مبتذل، همه را بی دغدغه می پذیرد، به راستی این جای شگفتی بسیار دارد.

خوشا دلی که مدام از پی نظر نرود بهر درش که بخوانند بی خبر نرود

دلا مباش هرزه گرد و هر جائی که هیچ کار ز پیشت بدین هنر نرود

عنوان: تأثیرات اجتناب ناپذیر محیط

« وَطُورِ سِينِينَ * وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ » رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند :

«أَرَبُّعٌ لَا يَدْخُلُ بَيْتًا وَاحِدَةً مِنْهَا إِلَّا خَرِبَ وَلَمْ يَعْمُرْ بِالْبَرَكَةِ: الْخِيَانَةُ وَ السَّرِقَةُ وَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الزَّنا - چهار چیز است که اگر یکی از آنها در هر خانه‌ای باشد خراب می‌شود و هرگز در آن خانه برکت نیست: «خیانت»، «دزدی»، «شراب» و «زنا».» (المواعظ العددية، ۳۳۴)

گر نشیند فرشته ای با دیو وحشت آموزد و خیانت و ریو
از بدان نیکویی نیاموزی نکند گرگ پوستین دوزی

محیط‌های ولنگار و مملو از گناهان که فکر و روح انسان امروز را پر می‌کند، مصیبت صوت و تصویر گناه و ابتذال در عصر تکنولوژی و صنعت که صدا و سیمای مملکت اسلامی را نیز آلوده کرده است.

قرآن کریم درباره اثر محیط زیست می‌فرماید: «و البلد الطیب یخرج نباته باذن ربّه و الذی خبث لا یخرج الا نکدا...» سرزمین پاکیزه، گیاهش به فرمان پروردگار می‌روید؛ اما سرزمین‌های بدطینت و شوره‌زار، جز گیاه ناچیز و بی‌ارزش، از آن نمی‌روید.» (اعراف / ۵۸)

درباره خطری که فرزندان امت اسلامی را تهدید می‌کند چه باید گفت؟ امام علی(ع) در نامه ۳۱ نهج البلاغه به فرزند خود می‌فرماید: «إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدَثِ كَالْأَرْضِ الْخَالِيَةِ مَا أُلْقِيَ فِيهَا مِنْ شَيْءٍ قَبْلَتْهُ فَبَادَرْتُكَ بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ يَفْسُو قَلْبُكَ - دل جوان نوحاسته، مانند زمین خالی از گیاه و درخت است؛ هر بذری در آن افشانده شود می‌پذیرد و در خود می‌پرورد. من در آغاز جوانی‌ات به ادب و تربیت تو مبادرت کردم، پیش از آنکه عمرت به درازا بکشد و دلت سخت شود». محیطی که انسان در آن پروریده می‌شود از رحم مادر شروع می‌شود. پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: «ببینید نطفه ی خود را در چه محلی قرار می‌دهید زیرا «عرق» (هورمن‌ها و ژن‌ها) به طور پنهانی عمل می‌کند.» (السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی و المستطرفات، ابن‌ادریس، ج ۲: ۵۵۹)

به راستی دامنه مسئولیت انسان تا کجا ادامه دارد؟ حضرت علی (علیه السلام) فرمود: «اتَّقُوا اللَّهَ فِي عِبَادَةِ وَ بِلَادِهِ فَانْكُمْ مَسْئُولُونَ حَتَّى عَنْ الْبَقَاعِ وَ الْبَهَائِمِ - در

میان بندگان خدا و شهرها بر پایه تقوا عمل کنید زیرا همه شما مسئول هستیدحتی نسبت به بقعه‌ها و حیوانات پس از فرمان الهی اطاعت کنید و گناه نکنید.» (ابن ابی الحدید، ۱۳۷۸ق)

اطعام رزق روح و طعام است رزق تن خوشوقت آن که روزی روح اختیار کرد

عنوان: کرامت روح الهی

«لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ»: در سوره مبارکه سجده می‌خوانیم که آدم و فرزندان او از روح الهی برخوردارند: «الذی احسن کل شیء خلقه و بدأ خلق الانسان من طین. ثم جعل نسله من سلالة من ماء مهین. ثم سواه و نفخ فيه من روحه...» اوست (خداوندی) که از پنهان و آشکار آگاه، (و) شکست‌ناپذیر و مهربان است. کسی که هر چه را آفرید نیکو آفرید، و آفرینش انسان را از گل آغاز کرد. سپس (بقای) نسل او را از عصاره‌ای از آب پست و بی‌مقدار مقرر فرمود. سپس (اندام) او را موزون ساخت و از روح خویش در وی دمید» (سجده/۹-۷) چون خداوند این روح الهی را به انسان داد، فرمود: «فتبارک الله احسن الخالقین (مؤمنون، ۱۴/۲۳)»

برتری انسان بر سایر مخلوقات - امام هادی (علیه السلام) فرمودند: «فَقَدْ أَخْبَرَ عَزَّوَجَلَّ عَنْ تَفْضِيلِهِ بَنِي آدَمَ عَلَى سَائِرِ خَلْقِهِ مِنَ الْبَهَائِمِ وَالسَّبَّاعِ وَ دَوَابِّ الْبَحْرِ وَالطَّيْرِ وَ كُلِّ ذِي حَرَكَةٍ تُدْرِكُهُ حَوَاسُّ بَنِي آدَمَ بِتَمْيِيزِ الْعَقْلِ وَالنُّطْقِ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ: لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ - خدای عزوجل از برتری دادن انسان بر سایر مخلوقات خود از چهارپایان، درندگان، آبیان و پرندگان و هر جنبنده‌ای که حواس انسان به تمیز عقل و بیان، درکش نماید خبر داده و این فرمایش خدا است: لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ.» (تحف العقول، ص ۴۷۰)

پیمان بر رسالت و ولایت - امام باقر (علیه السلام) فرمودند: «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ قَالَ حِينَ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَهُ لِمُحَمَّدٍ (صلى الله عليه و آله) وَ أَوْصِيَاءَهُ (عليهم السلام) بِالْوَلَايَةِ - لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ؛ هنگامی که خدا از او

(انسان) به نبوت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) و ولایت اوصیاء (علیهم السلام) پیمان گرفت، [این جمله را] فرمود: « (المناقب، ج ۱، ص ۳۰۱)

و نیز فرمودند: خداوند روح کافر را تکریم نفرمود: «ان الله لا یکرّم روح الکافر، و لکن کرم أرواح علیه السلام المؤمنین، و انما کرامة النفس و الدم بالروح و الرزق الطیب هو العلم - خدا روح کافر را تکریم نکرده است، لیکن روح مؤمن را همواره گرامی می‌دارد کرامت هر وجودی به روح داشتن اوست و کافر روح الایمان ندارد کرامت مؤمن وابسته به روح الایمان و رزق طیب است که آن علم می باشد. «(نورالثقلین، ج ۳، ص ۱۸۷)

کرامت بخاطر حمل امانت- همه موجودات جهان آفرینش جز انسان از پذیرش امانت الهی سرباز زدند: «إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا - ما بر آسمانها و زمین و کوههای عالم عرض امانت کردیم همه از تحمّل آن امتناع ورزیده و ترسیدند و انسان آن را پذیرفت، انسان هم بسیار ستمکار و نادان بود.» (احزاب/۷۲)

موضوع مهم پاسداری از این امانت الهی است که جان علوی و روح الهی در وجود ماست؛ قدر دانستن و ارزان فروختن و یا تباه نکردن آن همان ابتلای بزرگی است که سعادت و شقاوت ما با آن رقم زده می‌شود.

آسمان بار امانت نتوانست کشید قرعه کار به نام من دیوانه زدند

جنگ هفتاد و دو ملت همه را عذر بنه چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند